

Repertoriul descoperirilor arheologice din nordul Olteniei – cu specială privire la județul Gorj și Vâlcea (depozite fosilifere - paleolitic)

Claudiu Aurel Tulugea
claudiutulugea@yahoo.com

1. Amărăști, (comuna Amărăști, județul Vâlcea)

În vatra satului, pe cursul pârâului Pesceana, au fost descoperite întâmplător fosile ale mamiferelor preglaciare - *Elephas primigenius*, *Elephas meridionalis*.

Bibliografie: Gh. Petre - Govora, 1995, p. 6; cercetări de teren, 2007.

2. Baia de Fier

a) peștera „Muierilor” (județul Gorj)

În 1897, arheologul Teohari Antonescu descoperă *oase de animale diluvice*. Cercetarea peșterilor este continuată de Al. Ștefulescu, Iuliu Moisil și Rola Piekarski, în cadrul mișcării arheologice de la Tg. Jiu. C. N. Plopșor descoperă paleoliticul și arta rupestră în Oltenia, iar în 1929 face noi cercetări în această peșteră, unde descoperă obiecte de cuarțit alb, așchii cu urme de prelucrare, un silex și câteva *pointes à main*, stabilind următoarea stratigrafie: strat musterian (cu *ursus spelaeus*), strat steril, strat magdalenean, strat steril și un strat chalcolitic. De asemenea, descoperă un craniu *homo - sapiens fossilis* într-un nivel aurignacian, datat acum 30.000 ani pe baza analizelor cu C14 și pictura rupestră.

b) peștera Pârcălabului

Este situată pe Valea Galbenului. C. N. Plopșor descoperă aici pictură rupestră. Simbolurile solare de aici par a sta în legătură cu un cult al soarelui, *care ar fi putut servi ca un sanctuar al vremurilor de atunci*.

c) peșterile de la Polovragi

Situate în stânga și dreapta Oltețului, în dreptul defileului, aceste peșteri sunt cercetate de la sfârșitul secolului XIX de T. Antonescu, pentru ca mai târziu C. N. Plopșor să descopere aici pictura rupestră, executată în stil semi-naturalist, cu o concepție dinamică unde apar reprezentări omenești și zoomorfe. Desenele geometrice redau figuri omenești schematice sau simboluri solare.

Bibliografie: C. Moisil, 1910, p.110 și 119; I. Moisil, 1926, p.11 și 125; I. Andrieșescu, 1912, p. 32. C. N. Plopșor, 1925, p. 6; Idem, 1926, p. 49 - 50; Idem, 1926, p. 131, 134; Idem, 1928, p. 37 - 48; Idem, 1929, p. 3 - 5; Idem, 1929, p. 6 - 8; Idem, 1954, p. 216 - 222; C. N. Plopșor, Dardu Nicolaescu Plopșor, 1963, 10 - 11; I. Nestor, 1933, p. 29 - 30; D. Berciu, 1939, p. 5, 13 - 15, fig. 8, 1 - 52; Idem, 1966, p. 18; Gh. Calotoiu, I. Mocioi, V. Marinoiu, 1987, p. 14, 17.

3. Bălaci, (comuna Roșiile, județul Vâlcea)

Pe cursul pârâului Sașa, în urma periegezelor făcute în 1969 - 1971, a fost descoperit un punct fosilifer.

Bibliografie: M. Blăjan, 1972, p. 23; Idem, 1974, p. 560.

4. Bistrița, (comuna Costești, județul Vâlcea)

Lângă Valea Jidovii s-a descoperit un molar de mamut (*Elephas primigenius*), la săparea unei fântâni la 12 m adâncime.

În peștera Sf. Grigore Decapolitul de pe Valea Bustritei s-au găsit fragmente de fosile de *Ursus spaeleus* - ursul peșterilor, datate în mezolitic.

Bibliografie: M. Dumitrescu și colab., 1955, p. 323; D. Bondoc, 2002, p. 24 - 25.

5. Boroșteni, *Peștera Cioarei*, (comuna Peștișani, județul Gorj)

Cercetată în 1955 de C. N. Plopșor și C. N. Mateescu, care trasează o secțiune (3,00 x 1,50m) și penetrează depozitul până la adâncimea de 4 m, fără a se ajunge la patul peșterii. Din 1973, cercetarea este reluată de Marin Cîrciumaru, care de-a lungul mai multor campanii de cercetări sistematice epuizează în mare parte depozitul sedimentat de-a lungul a peste 100.000 de ani. Este cea mai veche așezare paleolitică din România, cu o stratigrafie sigură și cele mai interesante mărturii de artă paleolitică din țara noastră.

Locuire musteriană din paleoliticul târziu, cu două nivele de locuire, despărțite de un strat steril. Cel mai vechi sediment aparține interglaciarului *Riss - Würm*, iar ultima locuire în plin climat interstadial „Nandru”. Au fost descoperite racloare, cuțite pentru jupuit din os, gratoare, străpungătoare de os, vârfuri de săgeți din os, răzuitoare, boluri din piatră cu ocră roșu și castaniu, cranii de ursus spaeleus, figurine de os, datate cu C14, acum 42.000 ani. Importanțele descoperiri de aici au intrat în literatura de specialitate sub denumirea de **interglaciarul Broșteni** sau **cultura Broșteni**, fiind considerată una din cele mai vechi peșteri carpatice locuite din România.

Bibliografie: C. N. Plopșor, C. N. Mateescu, 1955, p. 391 – 409; Marin Cîrciumaru, 1977, I; Idem, 1980, p. 61 - 69; Gh. Calotiu, I. Mocioi, V. Marinoiu, 1987, p. 15 - 16; M. Cîrciumaru, M. Otte, M. Ulrix - Closset, 1995, p. 35 - 46; M. Cîrciumaru și colaboratorii, 1997, p. 19 - 28;

6. Bugiulești (comuna Tetoiu, județul Vâlcea)

În punctul „Valea lui Grăunceanu” din bazinul Oltețului, în cuibul fosilifer de aici, s-a găsit un complex cu urme osteologice fără conexiune anatomică integrală, provenind de la circa 30 animale specifice faunei din *villafranchian*, cu o vechime de 1.800.000 de ani, alături de care erau și pietre, ajunse artificial în acest loc (nu prin rulare naturală de către ape). Multe oase erau sparte în mod intenționat, probabil pentru extragerea măduvei, iar despre unele oase s-a considerat că au fost folosite ca împungătoare sau zdrobitoare. C.S. Nicolăescu -Plopșor, care a făcut cercetări arheologice sistematice între anii 1960 - 1966, reluate după 1975, a considerat că ne aflăm în fața urmelor unei tabere primitive de vânători. Aceștia trăiau din hăituirea animalelor ce veneau să se adape în delta pe care Oltețul o făcea atunci la vărsarea în Lacul Getic. Unele animale hăituite se afundau în smârcurile deltei și erau ucise, cele mai bune părți fiind tăiate și duse în tabără. Așa s-ar explica prezența acelor oase dispartate din punct de vedere anatomic, provenind de la mai multe animale. Pietrele, aduse în mod intenționat, foloseau la spargerea oaselor. Antropologul Dardu Nicolăescu Plopșor anunța, în urma a noi cercetări în acest punct, descoperirea a două fragmente osoase umane (diafize de tibie și femur), care ar fi apropiate de tipul *Australophitecus*, acestea fiind destul de nerelevante pentru afirmarea certă a unor concluzii de asemenea importanță istorică.

De altfel, în comuna Tetoiu și împrejurimi, au fost descoperite numeroase puncte fosilifere: „Fântâna alor Tiței”, Pietrișu, Preotești, Vijoiești, sunt doar câteva zone în care au fost descoperite numeroase fosile.

Bibliografie: C. S. Nicolăescu - Plopșor, Dardu Nicolăescu - Plopșor, 1963, p. 10 - 11; D. Berciu, 1966, p. 18, 22, fig. I, 4/6; Gh. Petre - Govora, 1995, p. 6, fig. 1, 1/15.

7. Căzănești, (cartier, oraș Râmnicu Vâlcea, județul Vâlcea)

În depunerile de loes de la Căzănești, punctul *Fabrică* s-au descoperit fosile de mamut și elephas meridionalis.

Tot aici s-a descoperit un răzuitor din silex maroniu specific microlitelor gravettiene, iar cu ocazia săpăturilor efectuate în anul 1960 pentru scoaterea pământului de prelucrat cărămidă, de la adâncimea de 5 m s-au recoltat câteva așchii

și un nucleu din silex maroniu având baza trapezoidală de pe care s-au desprins microlite în tehnică romanello - aziliană.

Bibliografie: Gh. Petre - Govora, 1976, p. 10, fig. 5/4; Idem, 1983, p. 10; Idem 1995, p. 6, 9, fig. 1/19, fig. 3/7.

8. Copăceni, (comuna Copăceni, județul Vâlcea)

De pe cursul mijlociu al râului Cerna și dealurile din apropiere au fost adunate fosile (vertebre pietrificate) și diverse cochilii.

Bibliografie: Elena Bîgioi, Gh. Bîgioi, 2006, p. 24.

9. Cremenari, (comuna Galicea, județul Vâlcea),

Pe terasele de pe valea Oltului, pe raza comunei au fost descoperite cioplitoare bifaciale din silex ce aparțin paleoliticului inferior - *cultura de prund*, asociate cu așchii zise de tip clactonian.

Bibliografie: I. Nania, 1964, p. 517 - 521; Idem, 1971, p. 291 - 293; Gh. Petre - Govora, 1995, p. 8, fig. 1, 17/18.

10. Crețeni, (comuna Crețeni, județul Vâlcea)

În pădurea Geamăna, pe proprietatea lui N. Tănăsescu, la jumătatea secolului trecut, s-au descoperit fosile de *Elephas primigenius*.

Bibliografie: E. Petrescu, 2007, p. 323.

11. Dobriceni, (comuna Stoenеști, județul Vâlcea)

Punct fosilifer.

Bibliografie: Gh. Petre - Govora, 1995, p. 6.

12. Foltești, (comuna Ionești, județul Vâlcea)

Pe versantul dealului din localitate au fost descoperite fragmente fosilifere.

Bibliografie: Gh. Petre - Govora, 1995, p. 6.

13. Fumureni, (comuna Lungești, județul Vâlcea)

Au fost descoperite fosile de mamut, care se păstrează la Muzeul Național de Antichități București.

Bibliografie: Gh. Dumitrașcu Mamu, 1996, p. 20.

14. Ghioroiu, (comuna Ghioroiu, județul Vâlcea)

Pe valea Mitocului, punctul *Uleiul*, au fost descoperite resturi osteologice: femur de elefant, cutie craniană de *Bours Europensis meridionalis*, falcă de hienă (colecția Paloș Ion, Gheoroiu).

Bibliografie: Paloș Ion, 2001, p. 51.

15. Glăvile, (comuna Glăvile, județul Vâlcea)

În pădurea Văcăreța s-a descoperit un femur de mamut pietrificat din cuaternar. Fosile au fost descoperite și pe valea Pescenei, din localitate.

Bibliografie: E. Petrescu, 2007, p. 393; periegheză, 1978, M. Iosifaru.

16. Gușoieni, (comuna Gușoieni, județul Vâlcea)

În punctul *Râpa Ursului*, numită de localnici *Predeasca* sau *La Predeasca*, au fost descoperite numeroase fosile de mamut.

Bibliografie: E. Petrescu, 2007, p. 409.

17. Lădești, (comuna Lădești, județul Vâlcea)

Cu ocazia lucrărilor de amenajare a terenurilor, cauzate de alunecările de teren, au fost descoperite numeroase fosile, pe partea dreaptă a drumului ce trece prin localitate.

Bibliografie: M. Iosifaru, periegheză, 1979.

18. Malaia, (comuna Malaia, județul Vâlcea)

În peșterile din masivul Buila situat la sud de comună s-au găsit fosile de *Ursus spaeleus*.

Bibliografie: Gh. Petre - Govora, 1995, p. 6; E. Petrescu, 2007, p. 440.

19. Runcu, (comună, județul Gorj)

Pe Valea Sohodolului, în punctul „La Bulboc” (județul Gorj), a fost descoperită arta rupestră ce se încadrează în categoria gravurii. Aici, pe suprafața netezită a unei stânci, s-au săpat cu ajutorul unui instrument ascuțit desene schematizate. Aceste scene *par a fi elemente religioase și profane sau ar putea avea și o semnificație istorico-narativă sau comemorativă, din viața tribală de atunci.*

Bibliografie: D. Berciu, 1939, p.13, 15 - 17; Gh. Calotoiu, I. Mocioi, V. Marinoiu, 1987, p. 18-19.

20. Olanu, (comuna Olanu, județul Vâlcea)

Cioplitoare bifaciale de silex au fost descoperite pe valea Oltului, pe terasele de la Olanu, încadrate în paleoliticul inferior - cultura de profund.

Bibliografie: I. Nania, 1971, p. 291 - 293; Gh. Petre-Govora, 1995, p. 8, fig. 1, 17 - 18.

21. Olănești, (oraș, județul Vâlcea)

De la Olănești provine un nucleu de formă globulară din silex de bună calitate, maroniu lucios, de pe care s-au desprins așchii și microlite specifice mezoliticului.

Bibliografie: Gh. Petre - Govora, 1995, p. 9, fig. 3/1.

22. Orlești, (comuna Orlești, județul Vâlcea)

Pe valea Omorâcii a fost identificat un punct fosilifer.

Bibliografie: Gh. Petre - Govora, 1995, p. 6

23. Romanești, (comuna Roșiile, județul Vâlcea)

Pe cursul pârâului Sașa, a fost descoperit un punct fosilifer.

Bibliografie: M. Blăjan, 1972, p. 23; Idem, 1974, p. 560.

24. Scundu, (comuna Scundu, județul Vâlcea)

Au fost descoperite fosile de mamifere preglaciare.

Bibliografie: Gh. Petre - Govora, 1995, p. 6.

25. Stănești, (comuna Lungești, județul Vâlcea)

Pe raza localității au fost descoperite fosile de mamifere preglaciare.

Bibliografie: Gh. Dumitrașcu Mamu, 1996, p. 20.

26. Zgubea, (comuna Roșiile, județul Vâlcea)

Pe cursul pârâului Sașa a fost descoperit un punct fosilifer.

Bibliografie: M. Blăjan, 1972, p. 23; Idem, 1974, p. 560.

Summary

20 fossil points and 7 paleolithic settlements were archaeologically investigated or accidentally discovered in northern Oltenia (Gorj and Valcea County).

In the fossil deposit from Bugiulești, point Grăunceanu's Valley, the Oltet region, it was found a complex with archaeological traces from about 30 animals specific to the fauna of Villafranchian, and it is supposed to be 1,800,000 years old.

The oldest paleolithic settlement in Romania, with a reliable stratigraphy and the most interesting testimonies of paleolithic art was investigated in Borosteni-Peștera Cioarei. The oldest sediment belongs to the interglacial *Riss-Würm* and to last living in full interstadial climate *Nandru*. Dated with C14 the objects found there are 42,000 years old. Known in literature as the interglacial Borosteni or Borosteni culture, it is regarded as one of the oldest inhabited Carpathian caves in Romania.

The cave art found especially in the caves from Baia de Fier, Runcu and Polovragi was divided into two groups: painting and engraving. Their significance relates to the practice of rites and rituals with magic or might have a historical - narrative or commemorative significance of the tribal life then. This cave art has several periods: the oldest of them belong to the Upper Paleolithic, the rest are generally Eneolithic because of the archaeological traces discovered nearby.

Note

- Andrieșescu I.**, *Din preistoria Olteniei*, extras din *Omagiul lui N. Iorga*, 1921, p. 13.
- Berciu D.**, *Arheologia preistorică a Olteniei*, Arhivele Olteniei, XVIII, nr. 101 - 103, ianuarie - iunie, 1939, p. 4 - 6, 13 - 17; Idem, *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, 1967, p. 15, 21, fig. 1, 4/6.
- Blăjan M.**, *Descoperiri paleontologice în nord-estul Olteniei*, în *Echinocox*, Cluj, nr. 4 (aprilie), 1972, p. 23; Idem, *Descoperiri în epoca fierului în nord-estul Olteniei*, *Apulum*, XII, 1974, p. 560.
- Bondoc D.**, *Costești - Vâlcea, 45 secole de istorie*, Râmnicu Vâlcea, 2002, p. 24 -25.
- Bîgioi E., Bîgioi Gh.**, *Monografia Comunei Copăcenii Vâlcea*, 2006, p. 24.
- Calotoiu Gh., Mocioi I., Marinoiu V.**, *Mărturii arheologice în Gorj*, Tg. Jiu, 1987, p. 14 21.
- Cârciumaru M.** *Interglaciul Broșteni (Eem – Riss – Würm - Mikulino) și unele considerații geocronologice privind începuturile musterianului în România pe baza rezultatelor palinologice din peștera Cioarei Broșteni (județul Gorj)*, SCIV, 28, 1977, I, Idem, *Mediul geografic în Pleistocenul superior și culturile paleolitice din România*, București, 1980, p. 61 - 69; M. Cârciumaru, M. Otte, M. Ulrix - Closset, *Séquence pléistocène à la „Peștera Cioarei” (grotte des corbeaux) à Broșteni en Oltenie*, *Préhistoire Européenne*, vol. 7, 1995, p. 35 - 46; M. Cârciumaru și colaboratorii, *Mărturii de artă paleolitică în Peștera Cioarei de la Broșteni, comuna Peștișani, județul Gorj*, Litua. Studii și cercetări, VII, Tg. Jiu, 1997, p.19 - 28.
- Dumitrașcu - Mamu Gh.**, *Monografia Comunei Lungești*, 1996, p. 20.
- Dumitrescu Margareta** și colaboratorii, *Dinamica și hibernația chilofterelor în Peștera Lilieilor de la Mănăstirea Bistrița*, *Buletin Științific*, tom. 14, nr. 2, 1955, p. 323.
- Moisil C.**, *Buletinul Comisiei Monumentelor Istorice*, III, 1910, p. 116, 119.
- Moisil I.**, *Repertoriul arheologic de localități istorice, preistorice și altele din județul Gorj*, Arhivele Olteniei, V, 1926, p. 11 și 125.
- Nicolaescu - Plopșor C.**, *Paleoliticul în România*, extras din *Năzuința Românească*, V, 2, 1925, p. 6, 45, 64 - 66, fig. 17 - 18 Idem, *Desenuri paleolitice în Oltenia*, Arhivele Olteniei, V, 1926, p. 49 - 50; Idem, *Cu privire la desenurile preistorice din peșterile Gorjului*, Arhivele Olteniei, V, 1926, p. 131 - 134; Idem: *Travaux sur les peintures rupestres d'Olténie*, Arhivele Olteniei, VI, 1928, p. 37 - 38; Idem, *Un desen paleolitic în Oltenia?*, Arhivele Olteniei, I, 1929, p. 3 - 5; Idem, *Desenele rupestre de la Polovragi - Gorj*, *Mem. Muz. Reg. al Olteniei*, I, 1929, p. 6 - 8; Idem, *Descoperirile arheologice de la Peștera Muierilor*, SCIV, II, 1954, p. 216 - 222; Nicolaescu - Plopșor C. și Mateescu C., *Șantierul arheologic Cerna - Olt*, SCIV, 6, 1955, II, p. 391 - 409.
- Nicolaescu - Plopșor C., Nicolaescu Plopșor Dardu**, *The Possible Existence of Proto-Hominids in Romania's Villafranchian*, *Dacia*, N.S., VII, 1963, p. 10 - 11.
- Nania I.**, *O nouă descoperire din paleoliticul inferior în regiunea Argeș*, SCIV, XV, 4, 1964, p. 517 - 521; Idem, *O nouă descoperire atribuită paleoliticului inferior în județul Vâlcea*, SCIV, 22, 2, 1971, p. 291 - 293.
- Nestor I.**, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien*, 1933, p. 29 - 30.
- Pașol I.**, *Monografia Comunei Gheoroiu, Râmnicu Vâlcea*, 2001, p. 51.
- Petre – Govora Gh.**, *Aspecte ale începutului epocii bronzului în nord-estul Olteniei*, Buridava, studii și materiale, 2, Râmnicu Vâlcea, 1976, p. 10, fig. 5/4; Idem, *Vâlcea, vatră mult milenară a patriei noastre*, în *Studii Vâlcene*, Râmnicu Vâlcea, 1983, p. 10; Idem, *O preistorie a nord - estului Olteniei*, Râmnicu Vâlcea, 1995, p. 6.
- Petrescu E.**, *Vâlcea - țara lupilor getici sau ținutul Vâlcilor*, I, Râmnicu Vâlcea, 2007, p. 323, 393, 409.
- Ștefulescu Al.**, *Gorjul istoric și pitoresc*, Tg. Jiu, 1904, p. II - V.